

Länsstyrelsen
Västmanlands län

Skötselplan för naturreservatet Virso-Näs i Surahammars kommun

Innehåll

BESKRIVNINGSDDEL	2
1. Syftet med naturreservatet.....	2
2. Uppgifter om naturreservatet	2
3. Beskrivning av området	3
3.1 Topografi och läge	3
3.2 Geologi och hydrologi	3
3.3 Mark- och vattenanvändning	3
3.4 Biologiska bevarandevärden	4
3.5 Intressen för friluftsliv	7
PLANDEL	8
4. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder.....	8
Skötselområde 1: Grandominerad barrblandskog, 10 ha.....	8
Skötselområde 2: Medelålders planterad granskog, 1,6 ha.	8
Friluftsliv	8
Invasiva och främmande arter.....	9
5. Uppföljning och tillsyn	9
5.1 Uppföljning av skötselåtgärder	9
5.2 Uppföljning av bevarandemål.....	9
5.3 Tillsyn.....	9
6. Kostnader och finansiering	9
7. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder.....	9
8. Referenser.....	10
Bilagor	10

BESKRIVNINGSDDEL

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer och tillgodose behovet av områden för friluftslivet,
- bevara ett område där skogens egen dynamik och naturliga störningsprocesser i allt väsentligt får styra naturens utveckling,
- bevara och utveckla naturvärden förknippade med äldre naturskogsartade barrskogsmiljöer samt de successioner som hör ihop med dessa,
- gynna de skogslevande arter som är beroende av gamla träd, stora mängder död ved och av människan opåverkade skogsmiljöer,
- bevara ett spännande och förhållandevis lättillgängligt naturområde som kan utgöra ett attraktivt besöks- och friluftslivsområde.

Syftet ska nås genom att:

- det införs föreskrifter som säkerställer att intern beståndsdynamik, naturliga störningsprocesser och arternas egen förmåga att kolonisera, överleva och sprida sig i området får styra naturens utveckling,
- områdets naturmiljöer i allt väsentligt får utvecklas fritt, dvs. utan mänsklig påverkan,
- det vid behov finns möjlighet att gynna enstaka värdeelement och arter genom extensiv skötsel,
- det vidtas aktiva restaureringsåtgärder för att återställa störda miljöer, exempelvis i områden påverkade av markavvattnande åtgärder eller i yngre planterad skog,
- vissa åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens tillträde och möjlighet att se, uppleva och röra sig i området.

2. Uppgifter om naturreservatet

Objektnamn	Virso-Näs
NVR-id	2048838
Skyddsform	Naturreservat
Län	Västmanland
Kommun	Surahammar
Lägesbeskrivning	2,5 km SSO Virso tätort
Koordinat	560470 6635700 SWEREF 99 TM
Förvaltare	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Areal	ca 12 ha varav 11,7 ha produktiv skogsmark

Markslag	Produktiv skogsmark	11,7 ha
	Skogliga impediment	0,3 ha
Naturtyper (enligt KNAS)	Barrblandskog	10,7 ha
	Lövskog	1 ha
	Våtmark	0,3 ha

3. Beskrivning av området

Området består av gammal grandominerad barrblandskog som fått stå orörd under åtminstone ett par decennier. Utöver gran förekommer rikligt med tall, björk och klibbal i delar av området. Markvegetationen domineras av bärris och lågörter och är ganska varierad jämfört med hur det brukar se ut i trakten som annars präglas av något magrare marker. På marken ligger också en hel del träd som fått ligga kvar som de fallit, något som uppskattas av ett stort antal vedlevande arter.

3.1 Topografi och läge

Naturreseptatet ligger på näset i Virsbojön, 2–3 kilometer söder om Virsbo tätort i Surahammars kommun. Terrängen är i huvudsak flack och bryts endast av ett fåtal låga höjdparter där de högsta partierna ligger på ca 90 m.ö.h.

3.2 Geologi och hydrologi

Berggrunden i trakten består av sura intrusivbergarter vari bland annat granit och gnejs ingår. Jordarten utgörs till största del av postglaciala leror men på högre liggande marker av morän.

Hydrologin är i hög grad påverkad av två större diken som genomkorsar området och leder till att fuktigare partier är begränsade till de norra och centrala delarna. Dikena rinner ner i Virsbojön som är en del av Kolbäckens vattensystem. I den södra delen av reservatet ingår en liten del av Trundhemsmossen. Området är blöt och består av sumpskog med klibbal.

3.3 Mark- och vattenanvändning

Historisk markanvändning

Enligt häradskartan från början av 1900-talet bestod större delen av området då av barrskog med inslag av löv. Två mindre områden, i västra delen samt längs vägen upp till Näs gård bestod av åkermark fram tills mitten av 1900-talet då de planterades igen med gran.

Nuvarande mark- och vattenanvändning

Observationer gjorda i fält visar att skogsbruk i form av plockhuggning har förekommit i området. Omfattningen har dock varit begränsad och större delen av området har fått stå orörd under de senaste decennierna. I den södra och sydöstra

delen är spåren från skogsbruk något tydligare och här har skogen plockhuggits under något senare tid.

Virsbosjön nyttjas i dag i första hand av elkraftsbolagen, fritidsfiskare och "kanalfarare" som tar sig fram med kanot, kajak eller motordrivna båtar.

Frisk granskog med både stående och liggande död ved.

3.4 Biologiska bevarandevärden

En låglänt grandominerad barrblandskog av frisk-fuktig lågörts-typ. Huvuddelen av området har eller är på väg att utveckla karaktärsdrag som kännetecknar en orörd kontinuitetsskog såsom flera generationer av träd, gamla träd och god tillgång på död ved i olika nedbrytningsstadier. Flera arter som är knutna till äldre träd och död ved är funna i området. Bland de mer krävande arterna kan ullticka, vedtrappmossa och gräddticka nämnas, vilka alla kräver god tillgång på död ved i olika nedbrytningsstadier för att kunna fortleva.

På låglänt mark i den centrala och norra delen finns inslag av fuktig örtrik granskog och små partier med blandsumpskog. Här återfinns mer krävande kärlväxter som missne, svart trolldruva och ormbär. De fuktiga partierna har trots att området är påverkat av markavvattning kunnat hålla en jämn och hög luftfuktighet, något som flera arter indikerar. Bland annat förekommer grön sköldmossa, trind spretmossa och källpraktmossa, vilka kräver konstant hög och jämn luftfuktigheten under en längre tid.

Tallarna i området är gamla och spärrgreniga och kan utgöra boplats för rovfåglar.

Bland marksvamparna förekommer orange taggsvamp och gul taggsvamp. Båda arterna är naturvårdsintressanta och indikerar rikare markförhållanden och att marken haft ett kontinuerligt trädskikt.

Ullticka, *Phellinus ferrugineofuscus* på granolåga.

Tabell 1. Kategorier för rödlistade arter (ArtDatabanken 2015): (CR) Akut hotad; (EN) Starkt hotad; (VU) Sårbar; (NT) Missgynnad; (DD) Kunskapsbrist. EU: art utpekad i EU:s art- och habitatdirektiv resp. fågeldirektiv. §: fridlyst art. S: signalart enligt Skogsvårdsorganisationen (Skogsstyrelsen 2005). MA: mindre allmän-sällsynt art.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Kategori
Kärlväxter		
<i>Calla palustris</i>	missne	S
<i>Goodyera repens</i>	knärot	NT, S, §
<i>Actaea spicata</i>	svart trolldruva	S
<i>Pyrola chlorantha</i>	grönpyrola	S
<i>Paris quadrifolia</i>	orbär	S
Mossor		
<i>Anastrophyllum hellerianum</i>	vedtrappmossa	NT, S
<i>Buxbaumia viridis</i>	grön sköldmossa	S, §
<i>Herzogiella seligeri</i>	stubbspretmossa	S
<i>Herzogiella striatella</i>	trind spretmossa	S
<i>Lophozia obtusa</i>	trubbflikmossa	MA
<i>Nowellia curvifolia</i>	långflikmossa	S
<i>Plagiomnium medium</i>	bågpraktmossa	S
<i>Plagiothecium latebricola</i>	alsidenmossa	MA
<i>Plagiothecium undulatum</i>	vågig sidenmossa	S
<i>Pseudobryum cinclidioides</i>	källpraktmossa	S
<i>Sphagnum wulfianum</i>	bollvitmossa	S
Lavar		
<i>Arthonia vinosa</i>	rostfläck	S

<i>Arthonia leucopellaea</i>	kattfotslav	S
<i>Arthonia spadicea</i>	glansfläck	S
<i>Chaenotheca chlorella</i>	kornig nållav	S
<i>Chaenotheca gracillima</i>	brunpudrad nållav	NT, S
Svampar		
<i>Cantharellus aurora</i>	rödgul trumpetsvamp	S
<i>Climacocystis borealis</i>	trädticka	S
<i>Hydnellum geogenium</i>	gul taggsvamp	NT, S
<i>Hydnellum concrescens</i>	zontaggsvamp	S
<i>Hydnellum aurantiacum</i>	orange taggsvamp	NT, S
<i>Leptoporus mollis</i>	kötticka	NT, S
<i>Oligoporus guttulatus</i>	gropticka	NT, S
<i>Perenniporia subacida</i>	gräddticka	VU, S
<i>Phaeolus schweinitzii</i>	grovticka	S
<i>Phellinus pini</i>	tallticka	NT, S
<i>Phellinus viticola</i>	vedticka	S
<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	ullticka	NT, S
<i>Ramaria flava</i>	gul fingersvamp	S
<i>Sparassis crispa</i>	blomkålssvamp	S
<i>Spathularia rufa</i>	blek spadmurkling	MA
Fåglar		
<i>Picooides tridactylus</i>	tretåig hackspett	NT
<i>Dryocopus martius</i>	spillkråka	NT
<i>Glaucidium passerinum</i>	sparvuggla	MA
<i>Pernis apivoris</i>	bivråk	NT
<i>Tetrastes bonasia</i>	järpe	MA

Beskrivning av skötselområde 1: Grandominerad barrblandskog (10 ha)

Äldre barrblandskog med fältvegetation av frisk blåbärsristyp. Vegetationen övergår fläckvis i en rikare lågörtstyp. På låglänt mark i centrala och norra delen finns inslag av fuktig örtrik granskog och små partier med blandsumpskog. Beståndet är delvis präglat av tidigare skogsbruk, men har till stor del bibehållit en sluten och flerskiktad struktur.

Skogen har sedan länge uppnått mogen ålder och har inslag av barrträd, framför allt tallar, av betydligt högre ålder än beståndet i övrigt. Tillgången på död ved är fläckvis god, men totalt sett måttlig för denna biotoptyp. Flera äldre diken passerar genom de fuktigare delarna och den hydrologiska störningen är bitvis tydlig.

Beskrivning av skötselområde 2: Medelålders planterad granskog (1,6 ha)

Skötselområdet består av två delområden som båda utgörs av medelålders planterad granskog. Markerna har tidigare varit åkermark som planterats igen under andra halvan av 1900-talet. Den nordöstra delen, öster om vägen, har ett rikt

lövinslag med både björk och sälg insprängt i beståndet. Längs strandlinjen växer en äldre bård av klibbal. Markskiktet är tunt och består till största del av hus- och väggmossa med inslag av lågörter som harsyra. Flera diken genomkorsar området och rinner ut i Virsbosjön.

Den södra delen är mer homogen och består nästan uteslutande av gran. Markskiktet består av hus- och väggmossa utan nämnvärd inblandning av lågörter.

3.5 Intressen för friluftsliv

Som äldre skogsområde som ligger förhållandevis tillgängligt till kan området vara attraktivt för friluftslivet. Här kan man avnjuta en kort skogspromenad i en gammal naturskön skog som inger en känsla av orördhet och vildmark, plocka bär och svamp eller studera några av de arter som hör gammelskogen till.

PLANDEL

4. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

För karta över skötselområden, se bilaga 2.1

Skötselområde 1: Grandominerad barrblandskog, 10 ha.

Bevarandemål

Området utgörs av en barrblandskog där markvegetationen domineras av bärris och lågörter. Skogen utvecklas fritt mot naturskogstillstånd och de spår av mänsklig påverkan som kan skönjas i form av skogsbruk och markavvattande åtgärder blir efterhand allt mer otydliga. Trädskikt med strukturell variation, död ved av olika slag och andra företeelser som kännetecknar gamla barrskogar med intern beståndsdynamik är framträdande. Lägre liggande delar är periodvis blöta och goda livsbetingelser råder för krävande skogsarter som knärot, vedtrappmossa och ullticka.

Skötselåtgärder

- Området lämnas i huvudsak för fri utveckling.
- Diket som genomkorsar en stor del av området, i nord-sydlig riktning, läggs igen. Igenläggningen får inte ske eller påverka det dike som ansluter väster ifrån och fortsätter ner i Virsbosjön. Syftet med igenläggningen är att skapa ett fuktigare mikroklimat och längre perioder av stående vatten.
- Enstaka träd, framförallt yngre gran, som tränger särskilt värdefulla trädindivider (exempelvis riktigt gamla tallar) får vid behov ringbarkas.

Skötselområde 2: Medelålders planterad granskog, 1,6 ha.

Bevarandemål

Skötselområdet består av ett yngre granbestånd med inslag av lövträd, framförallt i det nordöstra delområdet. Beståndet befinner sig i utveckling och kommer på längre sikt att övergå i lövrik barrskog med naturskogsartad karaktär.

Skötselåtgärder

- Området lämnas i huvudsak för fri utveckling.
- I syfte att efterlikna en mer naturlig beståndstruktur och öka variationen kan restaureringsåtgärder komma att utföras i området. Åtgärderna avser i första hand ringbarkning, fällning eller randbarkning av enstaka barrträd, framförallt kring befintliga lövträd. Åtgärderna kan utföras i flera etapper.

Friluftsliv

Bevarandemål

Reservatet är tydligt utmärkt i terrängen. Parkeringsplats finns iordningställd och informationstavla finns utplacerade för att underlätta allmänhetens nyttjande av

området. Om det anses angeläget har friluftsanordningar av enklare slag (t.ex. sittplats eller eldstad) iordningställt på lämplig plats för att ytterligare underlätta friluftslivets vistelse i området.

Skötselåtgärder

- Reservatets gränser ska markeras i terrängen.
- Informationstavla utplaceras enligt karta, bilaga 2.1.
- Parkeringsplats iordningställs utanför reservatsområdet,
- Enklare friluftsanordningar kan uppföras såsom sittplats eller eldstad.

Invasiva och främmande arter

För hela reservatet gäller att främmande invasiva arter, om förekomster av sådan upptäcks, ska bekämpas med lämpliga medel.

5. Uppföljning och tillsyn

5.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Förvaltaren ansvarar för att dokumentera utförda skötselåtgärder, samt att bedöma om dessa leder till att bevarandemålen uppfylls.

5.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs regelbundet. Uppföljning av bevarandemål ska ske genom standardiserade inventeringar.

5.3 Tillsyn

Länsstyrelsen ansvarar för att tillsyn sker inom området.

6. Kostnader och finansiering

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel ska i så fall administreras av Länsstyrelsen.

7. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Enligt styckena 4 och 5.

Tabell 2. Intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

Skötselåtgärd	När	Skötselområde	Prio
Gränsmarkering	Snarast		1
Informationstavlor	Snarast	Se bilaga 2.1	1
Parkeringsplats	Snarast	Utanför reservatsområde	2
Igenläggning av dike	Snarast	1	2

Ringbarkning, fällning, randbarkning av enstaka barrträd	Snarast	2	2
Uppföljning av utförda skötselåtgärder	Efter åtgärd	Samtliga	1
Uppföljning av bevarandemål	Minst vart 12:e år	Samtliga	2

8. Referenser

- ArtDatabanken 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Cederberg B. & Löfroth M. (red.) 2000. *Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Hallingbäck T. 1995. *Ekologisk katalog över lavar*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Hallingbäck T. 1996. *Ekologisk katalog över mossor*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Hallingbäck T. & Aronsson G. (red.) 1998. *Ekologisk katalog över storsvampar och myxomyceter*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. 2:a uppl.
- Länsstyrelsen i Västmanlands län & Skogsstyrelsen 2006. *Strategi för formellt skydd av skog i Västmanlands län*. Beslut 2006-04-24, dnr 511-2798-04 (Lst) och 675/06 7.71/S (Sks).
- Länsstyrelsens naturvärdesinventering 2009. *Näs, 1,7 km VSV Gammelby, Surahammars kommun*.
- Mossberg B. & Stenberg L. 2003. *Den nya nordiska floran*. Wahlström & Widstrand, Stockholm.
- Naturvårdsverket 2014. Riksintresse för friluftsliv.
- Nitare J. (red.) 2005. *Signalarter – Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer*. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping. 3:e uppl.
- Övriga källor
- Lantmäteriet 2018. *Historiska kartor*. E-tjänst.

Bilagor

2.1 Skötselplanekarta